

FAKTORING VS USTUPANJE POTRAŽIVANJA

VUKOVIC & PARTNERS
Advokatska kancelarija - Law firm

Factoring vs ustupanje potraživanja

Kada se postavi pitanje razlike između Ustupanja potraživanja i Faktoringa, najčešći odgovor jeste da su to praktično dva gotovo ista pravna instituta. Na prvi pogled razlika između Ustupanja potraživanja i Faktoringa jeste suptilna, budući da je njihov cilj gotovo isti, a to je prelaz određenog **potraživanja** sa jednog pravnog subjekta na drugog. Međutim kada malo „zagrebemo“ ispod površine, odnosno kada prestanemo da posmatramo samo i isključivo cilj jednog pravnog instituta, možemo uvideti da između njih postoje značajne razlike. Naravno, prvo i osnovno pitanje koje se nameće jeste pitanje kodifikacije odnosno pažnje i intencije zakonodavca kada je reč o prenosu potraživanja uz pomoć navedenih pravnih instituta.

Ustupanje potraživanja regulisano je u glavi VI, Odeljak 1 (čl. 436 – 445) Zakona o obligacionim odnosima (*"Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 18/2020 – u daljem tekstu: ZOO*) dok sa druge strane Faktoring kao pravni institut svoju pravnu snagu crpi iz Zakona o Faktoringu (*"Sl. glasnik RS", br. 62/2013 i 30/2018 u daljem tekstu: ZOF*). Neophodnost zakonodavca da izvrši kodifikaciju Faktoringa posebnim Zakonom odvajajući naizgled slične institute, ipak ukazuje da između njih postoje značajnije razlike. Pojedine specifičnosti i razlike Ustupanja potraživanja i Faktoringa obrazložićemo u nastavku ovog teksta.

I Potraživanje

Prva razlika koju uočavamo jeste razlika u samom predmetu pravnih odnosa, koji su regulisani ovim pravnim institutima, naravno reč je o **Potraživanju**.

Zakon o obligacionim odnosima definiše mogućnost prenosa potraživanja od strane poverioca ugovorom sa „*trećim licem*“, pri tome ne precizirajući osnov tog potraživanja, kao ni svojstvo trećeg lica. Sa druge strane, Zakon o Faktoringu dosta detaljnije definiše sam institut Faktoringa te već u drugom članu uočavamo da Faktoring predstavlja:

„*Finansijsku uslugu* kupoprodaje postojećeg *nedospelog* ili *budućeg kratkoročnog novčanog potraživanja*, nastalog po osnovu ugovora *o prodaji robe ili pružanja usluga* u zemlji i inostranstvu“

Nakon ovako postavljene definicije Faktoringa, uočavaju se mnoge specifičnosti. Na prvom mestu vidimo da je reč o *finansijskoj usluzi kupoprodaje*, koja podrazumeva naknadu, za razliku od Ustupanja potraživanja koje može **biti i bez naknade**. Daljim tumačenjem definicije Faktoringa, uočava se razlika u samom svojstvu potraživanja, a tiče se njegove dospelosti. Naime, reč je o **nedospelom** potraživanju ili **budućem potraživanju**.

Intencija zakonodavca prilikom definisanja predmeta Ustupanja potraživanja, u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima jeste da potraživanje definiše kao **dospelo i koje u trenutku prenosa postoji**. Ustupanje potraživanja se ne ograničava na Ustupanje dugoročnog ili kratkoročnog potraživanja, za razliku od Faktoringa gde je preciziran pojam potraživanja kao **kratkoročnog**, te se isto definiše kao potraživanje koje dospeva na naplatu u roku do **godinu dana** od dana **prodaje robe, odnosno pružanja usluge**.

Još jedna od razlika, jeste definisanje osnova samog potraživanja, koji kod Faktoringa predstavlja isključivo **Ugovor o prodaji robe ili pružanju usluga**. Potraživanje podobno za prenos putem zaključenja Ugovora o Faktoringu jeste potraživanje iz Ugovora o prodaji robe, dok predmet ugovora o Ustupanju potraživanja može biti potraživanje iz Ugovora o kreditu, potraživanje iz Ugovora o poslovnoj-tehničkoj saradnji, itd.

Zakon o obligacionim odnosima kao ograničenje **svojstva** potraživanja koje se prenosi uveo je **generalne klauzule** u vidu zabrane prenosa potraživanja čiji je prenos isključivo zabranjen zakonom (npr. *Pravo na naknadu štete u vidu novčane rente usled smrti bliskog lica*) ili koje je vezano za ličnost poverioca, ili koje se po svojoj prirodi protivi prenošenju na drugoga. Na ovaj način zakonodavac ostavlja širok prostor za tumačenje koja se sve potraživanja mogu prenositi i da li to mogu biti i nenovačna potraživanja.

Kada je reč o ovom pitanju, Zakon o Faktoringu je jasan i ne ostavlja prostora za raspravu i šira tumačenja Naime, **potraživanje koje se ustupa (kupuje)** u skladu sa ovim zakonom jeste **isključivo novčano** potraživanje.

II Učesnici postupka Ustupanja potraživanja / Faktoringa

Nakon što smo uočili razliku po pitanju predmeta i odnosa pravnih instituta Ustupanja potraživanja i Faktoringa, vreme je da se osvrnemo na same učesnike ovih odnosa. Zakonodavac jasno pravi razliku između definisanja lica kojem se ustupa (ZOO), odnosno koje kupuje potraživanje (ZoF). Lice koje ustupa potraživanje u svakom slučaju jeste Ustupilac, dok kod lica koja predstavljaju Dužnika/e po ustupljenom potraživanju postoje izvesne razlike, o kojima će biti više reči u nastavku.

- **Prijemnik / Faktor**

Prilikom definisanja osnovnih pojmova Faktoringa, zakonodavac definiše i pojam lica kojem se ustupa, odnosno lica koje kupuje određeno potraživanje – **Faktor**. Reč je o tri kategorije lica:

- **banka**, u smislu zakona kojim se uređuje poslovanje banaka;
- **privredno društvo** organizovano kao akcionarsko društvo ili društvo s ograničenom odgovornošću, sa sedištem u Republici, **koje ima odobrenje ministarstva nadležnog za poslove finansija**;
- **strana banka i strano privredno društvo** - isključivo u međunarodnom Faktoringu.

Sa druge strane, Zakon o obligacionim odnosima ne uređuje pitanje svojstva lica kojem se ustupa potraživanje, već ga isključivo definiše kao treće lice, a zatim upotrebljava pojam **Prijemnika** prilikom utvrđivanja prava i obaveza. Imajući u vidu način definisanja pojma Prijemnika, može se izvesti zaključak da je reč o bilo kom privrednom društvu ili fizičkom licu, kao licima izvan nastalog odnosa. Sa druge strane, kada je u pitanju Faktoring situacija je daleko složenija budući da za obavljanje poslova Faktoringa moraju biti ispunjeni određeni uslovi predviđeni zakonom.

Budući da je pojam banaka definisan Zakonom o bankama (*"Sl. glasnik RS", br. 107/2005, 91/2010 i 14/2015*), kao i da je reč o opšte poznatom učesniku na tržištu, u nastavku ovog teksta izlaganje usmeravamo na drugu kategoriju Faktora, privredna društva specijalizovana za obavljanje poslova Faktoringa. Pre svega, reč je privrednom društvu koje mora biti osnovano u Republici Srbiji, sa novčanim kapitalom koji ne može biti manji od **40.000.000,00 RSD**. Takođe privredno društvo mora pribaviti određena odobrenja od strane nadležnog Ministarstva finansija u pogledu poslova Faktoringa, te isto može obavljati **isključivo** poslove Faktoringa, sa Faktoringom srodne ili povezane poslove. Pored toga, privredna društva čija osnovna delatnost predstavlja poslove Faktoringa, svoju registraciju podnose Agenciji za privredne registre u poseban registar Faktoring društava (<https://www.apr.gov.rs/registri/factoring.2349.html>).

Nakon ovako postavljenih uslova, možemo uočiti da se na strani Faktora kao kupca potraživanja uvek pojavljuje određena vrsta privrednog društva sa izvesnim iznosom kapitala koje za svoje poslovanje mora pribaviti određene dozvole, za razliku od Prijemnika potraživanja u postupku Ustupanja potraživanja.

Zakonodavac je posebnu pažnju poklonio učesnicima Faktoringa, naročito Faktoru utvrdivši brojne obaveze kako u pogledu dostavljanja kontinuiranih izveštaja o poslovanju (vršenje provera svih faktura i potraživanja), tako i izveštaja o imovini Faktora, kretanju iste, a sve u cilju izbegavanja povreda odredaba Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranju terorizma.

- **Dužnik/ci**

Jedna od uočljivih razlika po pitanju učesnika i lica sa njima povezanih u pogledu Faktoringa i Ustupanja potraživanja jeste definisanje pojma Dužnika. Dok kod Ustupanja potraživanja poznajemo samo i isključivo termin **Dužnik** (u poverilačko dužničkom odnosu), kada je reč o Faktoringu zakonodavac se potrudio da i ovde ne ostavi prostora za tumačenje ili eventualne nedoumice. Isti pojam Dužnika definiše **isključivo** kao **banku, privredno društvo i preduzetnika sa sedištem u Republici Srbiji** na ovaj način isključujući fizička lica (izuzev naravno preduzetnika).

III Međusobni odnosi učesnika – Prava obaveze i odgovornosti

Nakon utvrđenog predmeta, njegovih specifičnosti, vrsta odnosa, učesnika u istim, moramo obratiti pažnju na njihove međusobne odnose. Obaveze između Ustupioca i Faktora u načelu su iste kao u situaciji ustupanja potraživanja u skladu sa Zakonom o obligacionim odnosima.

Ustupilac ima obavezu dostavljanja Faktoru svih relevantnih podataka (Ugovora, Faktura, obveznica, menica) kao i obavezu obaveštenja Dužnika o ustupljenom potraživanju. Nakon prijema obaveštenja Dužnik je u obavezi da potraživanje izmiri Faktoru (identično kao u situaciji prenosa putem Ustupanja potraživanja)

Kada je reč o obavezama Faktora, zakonodavac ponovo vrši intervenciju imajući u vidu predmet poslova Faktoringa, te obavezuje Faktora da se prema kupljenom potraživanju odnosi savesno kao **dobar privrednik**, kao i da o kupljenim potraživanjima vodi evidencije koje je dužan predati na zahtev nadzornih organa. Obaveze ovog tipa ne postoje kada je reč o Ustupanju potraživanja shodno ZOO-u.

Osnovna razlika koju uočavamo u međusobnim odnosima Ustupioca i Prijemnika / Faktora jeste razlika po pitanju **odgovornosti** Ustupioca, konkretno razlika u pogledu odredaba člana 442 ZOO i člana 29 ZoF.

U skladu sa odredbama ZOO Ustupilac garantuje za postojanje potraživanja u času kada je isto ustupljeno, dok prema odredbama ZoF Ustupilac odgovara Faktoru za osnovanost i vrednost potraživanja koja su predmet ugovora o Faktoringu. Imajući u vidu definiciju navedene odredbe može se izvući zaključak da je Ustupilac odgovoran za osnovanost i vrednost potraživanja tokom celog postupka naplate potraživanja, tj. da njegova odgovornost nije ograničena na momenat prenosa potraživanja.

Ono što značajno udaljava Faktoring i Ustupanje jeste **moćnost ili nemogućnost** zabrane ustupanja. **Zabrana Ustupanja (prodaje) potraživanja ugovorena između Ustupioca i Dužnika nema dejstva prema Faktoru i činjenici da se određeno potraživanje prodaje na osnovu Ugovora o Faktoringu. (čl. 30 ZoF)**

U skladu sa odredbama ZOO Ugovor o ustupanju nema dejstvo prema Dužniku, ako su on i poverilac ugovorili da ovaj neće moći da prenese potraživanje na drugoga ili da ga neće moći preneti bez Dužnikovog pristanka. Na ovaj način zakonodavac omogućava zaštitu Dužnika u pogledu samovolje Poverioca. Obratno imajući u vidu predmet Ugovora o Faktoringu kao i da se na strani Faktora nalazi privredno društvo čije poslovanje i osnivanje je strogo regulisano zakonskim odredbama (lex specialis) zakonodavac smatra da isti nivo zaštite nije neophodan.

IV Vrste Faktoringa

Zakon o Faktoringu poznaje više vrsta Faktoringa, dok sa druge strane Zakon o obligacionim odnosima Ustupanje potraživanja definiše isključivo kao prenos potraživanja sa poverioca na treće lice.

1. Kada govorimo o vrstama Faktoringa, na trenutak je neophodno vratiti se na deo koji se odnosi na predmet Faktoringa (potraživanja) i na učesnike istog. Budući da smo prethodno konstatovali da predmet Faktoringa (za razliku od predmeta Ustupanja potraživanja) predstavlja potraživanje na osnovu Ugovora o prodaji robe i pružanju usluga, jasno je da na osnovu specifičnosti tog odnosa možemo govoriti o **Domaćem i Međunarodnom Faktoringu**.

- **Domaći Faktoring** - predmet jeste potraživanje nastalo u poslovnom odnosu lica na domaćem tržištu.

- **Međunarodni Faktoring** - predmet jeste potraživanje nastalo u spoljnotrgovinsko poslovnom odnosu;

2. S obzirom na činjenicu preuzimanja rizika naplate prodatog potraživanja, Zakon o Faktoringu poznaje dve vrste Faktoringa, a to su:

- **Faktoring bez regresa**

Ova vrsta Faktoringa podrazumeva situaciju u kojoj je Faktor na sebe preuzeo rizik nesposobnosti plaćanja od strane Dužnika.

- **Faktoring sa regresom**

U situacijama kada je ugovoren Faktoring sa regresom, Ustupilac odgovora za naplativost potraživanja na dan dospelosti (budući da je reč o nedospelom potraživanju). Sličan način odgovornosti Ustupioca može biti ugovoren prilikom Ustupanja potraživanja. Međutim postoje izvesne razlike, Faktor može zahtevati namirenje od Ustupioca, Dužnika ili obojice istovremeno, što svakako nije slučaj sa kod Ustupanja potraživanja.

Jedna od bitnih razlika u navedenoj situaciji jeste mogućnost, da nakon obaveštenja Ustupioca da potraživanje nije namireno i prijema regresa, Faktor ima obavezu **vraćanja** potraživanja. Pomenuta vrsta Faktoringa predstavlja najčešći izbor Faktora, te gotovo postaje pravilo u Faktoring poslovanju.

3. Obrnuti Faktoring

Za razliku od ZOO-a koji propisuje jednaka prava Prijemnika i Ustupioca prema Dužniku, ZOF odlazi korak dalje i omogućava uspostavljanje drugačijih odnosa između Faktora i Dužnika. Reč je o **Obrnutom Faktoringu**.

Obrnuti Faktoring predstavlja situaciju u kojoj Faktor i Dužnik ugovaraju preuzimanje **faktura** od Dužnika, odnosno time Faktor preuzima njegovu obavezu plaćanja istih (vid preuzimanja ispunjenja) dok se Dužnik obavezuje da će iznose faktura platiti Faktoru nakon dospeća, a sve u skladu sa Ugovorom o prodaji robe ili pružanju usluga koji predstavlja osnov izdatih faktura. Na ovaj način Faktor kratkotrajno pomaže Dužniku, kreditirajući ga.

Međutim ograničenje ovog posla jeste saglasnost poverioca.

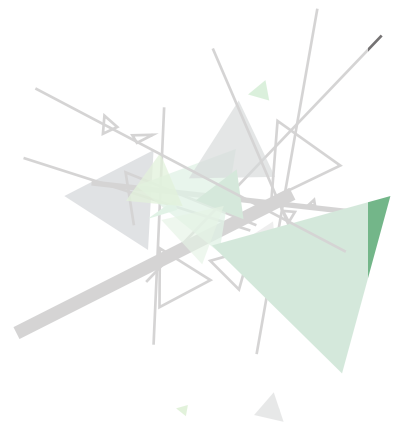
V Zaključak

Nakon svih uočenih razlika, osnovano se postavlja pitanje za koju od dve mogućnosti prenosa potraživanja se odlučiti. Da li se prikloniti tradicionalnom Ustupanju potraživanja ili ipak izabrati Faktoring kao model novijeg datuma? Ova odluka zavisi od velikog broj pitanja, a naročito pitanja vezanih za samog Poverioca kao lice koje Ustupa svoje potraživanje, ali i zakonskih stega i ograničenja.

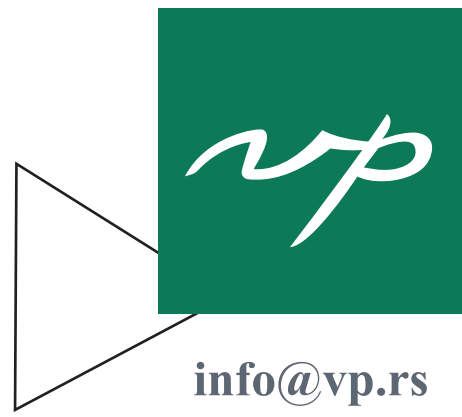
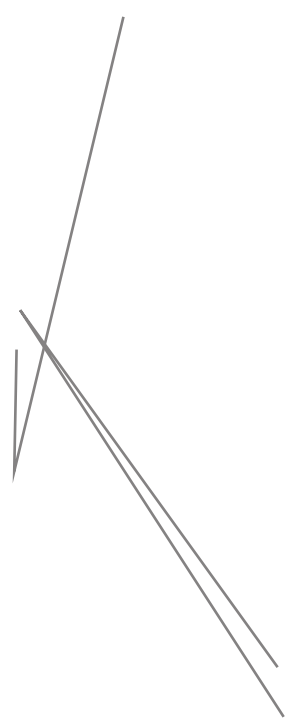
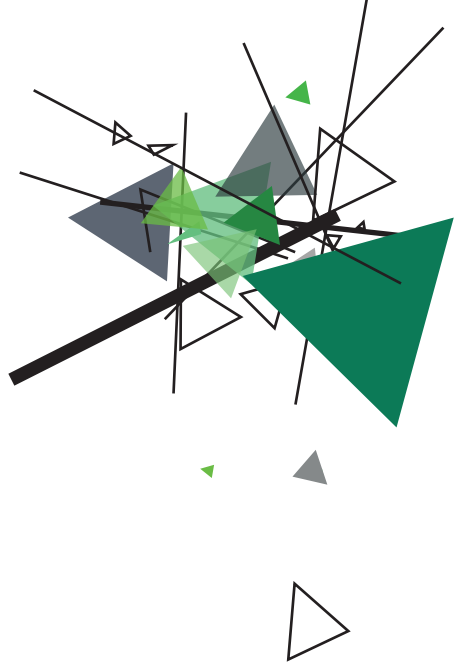
Pitanju Faktoringa posvećeno je znatno više pažnje. Pored pitanja osnova i svojstava potraživanja, naročita pažnja posvećena je učesnicima postupka.

Upravo na osnovu učesnika možemo zaključiti da je Faktoring institut koji je mnogo više orijentisan na poslovanje privrednih društava i preduzetnika. Budući da je osnovni cilj poslovanja učesnika na tržištu sticanje dobiti, a koja se dobit generiše iz ulaganja u određene projekte, isti moraju u svakom trenutku voditi računa o sredstvima neophodnim za ulaganje. Faktoring predstavlja brz način da privredno društvo dođe do sredstava kojima može dalje raspolagati i vršiti ulaganja te poslovati na tržištu.

Kada je reč o Ustupanju potraživanja primećujemo da Zakonodavac ostavlja prostora za šire tumačenje kako u pogledu osnova, tako i u pogledu posebnih svojstava potraživanja. Pored toga, Ustupanje potraživanja ne poznaje ograničenja po pitanju lica kojem se ustupa potraživanje. Prijemnik potraživanja za razliku od Faktora nije u obavezi da dostavlja mnogobrojne izveštaje, niti je istom ustanovljena obaveza posebnog tretmana stečenog potraživanja, imajući u vidu da isti ne podleže nadzoru.

vp

info@vp.rs

www.vp.rs

